

Asia: VN/14657/2025-STM-56

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

THL kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto kotihoidontukea ja yksityisen hoidon tukea koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta.

Kuten aiemmankin esitysluonnoksen osalta, THL katsoo, että ehdotus kotihoidontuen rajaamisesta vastikään maahan muuttaneilta on kannatettava, koska kotihoidon tuen käytön ja varhaiskasvatuksesta luopumisen haitat pienten lasten vanhempien, erityisesti äitien työelämään kiinnittymiselle samoin kuin lasten kasvulle ja kehitykselle ovat ilmeisiä lakiesityksen kohderyhmässä. Tutkimusten perusteella erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatukseen osallistumisella on myönteisiä vaikutuksia kielen oppimiseen, koulupolkuun ja oppimistuloksiin. Äitien työllisyys puolestaan vaikuttaa myöhempään toimeentuloon mm. palkkakehityksen ja eläketurvan kautta.

Esitykseen on lisätty ehdotus yleisestä rajauksesta, jossa kotihoidontukea maksettaisiin jatkossa vain lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle. THL pitää ehtoa ongelmallisena, koska se ei liity keskeisesti esityksen tavoitteisiin ja se muuttaisi kotihoidontuen käyttöä yleisellä tasolla aiempaa joustamattommaksi rajoittaen todennäköisesti esimerkiksi isovanhempien osallistumista lapsenhoitoon. THL katsoo, että rajaus ei ole välttämätön esityksen varsinaisen tavoitteen kannalta. Lisäksi ehdon toteutumista on hyvin vaikea valvoa.

Tämän yleisen rajauksen arvioidaan koskettavan vuoden 2024 tietojen perusteella 2200 perhettä. Luku on lähellä esityksen varsinaisen tavoitteen eli maahanmuuttajia koskevan rajoituksen kohderyhmän kokoa (2500 perhettä). Tosiasiassa yleinen rajaus voi koskettaa arvioitua isompaa joukkoa, sillä Kansaneläkelaitokselle ilmoitettu tieto pääasiallisesta hoitajasta ei ole luotettava, koska se ei ole vaikuttanut tukioikeuteen.

THL huomauttaa myös, että esityksessä ei tarkenneta, miten lapsen pääasiallinen hoitaminen määritellään tai mihin tieto lapsen pääasiallisesta hoitajasta perustuisi. Jos tieto hoitajuudesta perustuu asiakkaan omaan ilmoitukseen, asiakas saattaa antaa harhaanjohtavaa tietoa saadakseen haluamaansa tukea. Pääasiallisen hoitamisen valvominen olisi luultavasti Kansaneläkelaitokselle hankalaa. Hoitajan päättelemisen esimerkiksi ansiotulojen perusteella olisi epävarmaa, koska pääasiallinen hoitaja voi työskennellä iltaisin tai viikonloppuisin. Jos lapsen hoitoa jaetaan useiden hoitajien, esimerkiksi vanhempien ja isovanhempien kesken, pääasiallisen hoitajan tunnistaminen voi olla sekä perheelle että viranomaisille vaikeaa.

Kuten aiemmankin esitysluonnoksen osalta, THL huomauttaa, että esityksen vaikutusarvioinnin perusteella esitys täyttää tavoitettaan varsin heikosti sikäli, että sen työllisyysvaikutus katsotaan "vähäiseksi" eikä numeerista arviota työllisyysvaikutuksesta anneta. Monilla maahanmuuttajaäideillä on koulutusta ja usein myös työkokemusta ennen Suomeen tuloa. Näin ollen olisi syytä olettaa, että osa pienten lasten äideistä siirtyisi ehdotetun muutoksen myötä työmarkkinoille, joskin olemassa olevan tutkimustiedon perusteella on hankala antaa tarkkaa arviota. Esitetty muutoksen vaikutukset korostuvat mahdollisesti pitkällä aikavälillä, joten esityksessä olisi tarpeen arvioida edes sanallisesti myös pitemmän aikavälin vaikutuksia lapsiin ja äiteihin.

Esityksen vaikutuksia on arvioitu lähinnä varsinaisen kohderyhmän eli maahan äskettäin muuttaneiden näkökulmasta. Esitys kuitenkin koskettaa myös lähes yhtä suurta tai mahdollisesti suurempaa ryhmää Suomessa asuneita vanhempia, joilla lapsen pääasiallinen hoitaja on ollut joku muu kuin vanhempi itse. Siksi esityksen vaikutuksia tähän ryhmään tulisi arvioida muun muassa kotitalouden toimeentulon (esimerkiksi yksinhuoltajaperheet), lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen ja Kansaneläkelaitoksen valvonnan mahdollisuuden kannalta. Etukäteisarvion lisäksi muutoksen vaikutuksia tulisi arvioida jälkikäteen niin maahanmuuttajien kuin muidenkin lapsiperheiden osalta.

Tervola Jussi
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos